

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

με την *κυρία Νίκη Ζαχιώτη*,

Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών
στην *κυρία Εύα Σεμερτζάκη*, συντάκτρια του περιοδικού ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η προσωπικότητα που θεωρούμε ότι είναι κατάλληλη για να μιλήσουμε μαζί της στο παρόν τεύχος του περιοδικού *Συνεργασία*, αφιερωμένο στις βιβλιοθήκες τέχνης, είναι η *κυρία Νίκη Ζαχιώτη*, Διευθύντρια της Βιβλιοθήκης στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) της Αθήνας. Το έργο και η παρουσία της κ. Ζαχιώτη στον χώρο της βιβλιοθηκονομίας στην Ελλάδα και ειδικότερα η συμβολή της στην ανάπτυξη των βιβλιοθηκών τέχνης στη χώρα είναι γνωστή. Ο *Σύνδεσμος Βιβλιοθηκών και Αρχείων Τέχνης*, τα έργα ανάδειξης των συλλογών της ΑΣΚΤ, τα έργα ψηφιοποίησης, η συμβολή της Βιβλιοθήκης στην εκπαίδευση των φοιτητών που εκκολάπτονται για να γίνουν οι μελλοντικοί καλλιτέχνες της χώρας είναι μερικές από τις πτυχές, τις οποίες θα μας αναλύσει η κυρία Ζαχιώτη στην παρούσα συνέντευξη.

ΕΣ. Κυρία Ζαχιώτη, στη μακρόχρονη διαδρομή σας στην περιοχή των βιβλιοθηκών έχετε αποκομίσει τεράστια έμπειρη γνώση που περιλαμβάνει θετικές και αρνητικές μνήμες. Θα θέλατε να μοιραστείτε μαζί μας κάποιες λαμπρές ή/και όχι τόσο λαμπρές στιγμές της καριέρας σας;

Ν.Ζ.: Οι βιβλιοθήκες της εκπαίδευσης ήταν η πρώτη επιλογή μου μεταξύ των άλλων κατηγοριών και μπορώ να πω ότι υπηρέτησα, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, τις βιβλιοθήκες όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων. Η διαδρομή που ακολούθησα ανάμεσά τους, παρά τα προβλήματα και τις συχνά άγονες προσπάθειες, υπήρξε πολύ ενδιαφέρουσα και δημιουργική, δικαιώνοντάς με πολλές φορές. Αφετηρία της διαδρομής μου ήταν η κεντρική βιβλιοθήκη του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), όπου συμμετείχα σε ένα πρωτοποριακό και φιλόδοξο

πρόγραμμα μηχανογράφησης από τον Νοέμβριο του 1976 έως τον Αύγουστο του 1977. Από τον Οκτώβριο του 1977 και μετά από διαγωνισμό, επέλεξα, μεταξύ των βιβλιοθηκών της Σχολής Καλών Τεχνών, του Πάντειου και του Γεωπονικού Πανεπιστημίου, να εργαστώ στη Βιβλιοθήκη της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών στην οποία εξακολουθώ να εργάζομαι. Μεσολάβησε μια διακοπή 18 μηνών το 1987, που αποσπάστηκα στο Υπουργείο Παιδείας, για να ασχοληθώ με τη βιβλιοθήκη του, τις βιβλιοθήκες των φορέων πολιτικής της εκπαίδευσης και με τις Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Το Δεκέμβριο του 1994 ανέλαβα ως επιστημονική υπεύθυνη τη μελέτη για τη δημιουργία 500 σχολικών βιβλιοθηκών στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ Ι του Υπουργείου Παιδείας. Η ανάθεση αλλά και η χρηματοδότηση της μελέτης έγινε από την Εθνική Μελετητική της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας (η μελέτη δυστυχώς δεν πραγματοποιήθηκε, όπως είχε σχεδιαστεί, αν και είχε γίνει δεκτή με επαίνους από την Κοινοτική Επιτροπή). Τέλος σχεδίασα και οργάνωσα τέσσερις (4) βιβλιοθήκες των μεγαλύτερων Σχολών Εμπορικού Ναυτικού (1997-1998), εμπλουτίζοντας έτσι την εμπειρία μου με τις βιβλιοθήκες όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Υπηρέτησα επίσης για έξι χρόνια την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων, από τις θέσεις της προέδρου, της αντιπροέδρου και της γενικής γραμματέως. Η συγκομιδή λοιπόν της εμπειρίας μου προέρχεται από αυτή την πορεία, που επιγραμματικά σας περιέγραψα, τη συνεχή ενασχόλησή μου με τα θέματα της εκπαίδευσης, αλλά και τις τέχνες, οι οποίες με βοήθησαν να καταλάβω πολλά σε σχέση με τη διαδικασία διαχείρισης, κριτικής και προσέγγισης της γνώσης.

Συνοψίζοντας τις εμπειρίες τριάντα τριών (33) χρόνων θέλω να καταθέσω τα εξής:

Η εμπειρία που βιώνει κανείς στις βιβλιοθήκες και αναφέρομαι κυρίως σε αυτές της εκπαίδευσης, είναι συναρπαστική, δημιουργική, ζωογόνα αλλά ενίοτε στενάχωρη, όταν προσπαθείς, χωρίς αποτέλεσμα, να πείσεις για τον αυτονόητο ρόλο των βιβλιοθηκών στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία. Ποιους να πείσεις; τους αρμόδιους της πολιτείας, ακόμη και τους εκπαιδευτικούς λειτουργούς πολλές φορές.

Δυστυχώς, η βιβλιοθήκη ως βασική προϋπόθεση και αναπόσπαστο εργαλείο της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας, της έρευνας, της γνώσης και της

μόρφωσης, δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί και αποκατασταθεί κοινωνικά, πολιτικά, θεσμικά, όσο θα έπρεπε στην Ελλάδα.

Το Υπουργείο Παιδείας, στα κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματά του, ΕΠΕΑΕΚ I και II, πρόταξε τις Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μεταξύ των προγραμμάτων του, εγκρίνοντας γενναϊόδωρες χρηματοδοτήσεις, με στόχο την υποστήριξη της εκπαιδευτικής, ερευνητικής και μαθησιακής διαδικασίας, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα την υποχρέωση να υποστηρίξει τη βιωσιμότητά τους. Πως να εξηγήσει όμως κανείς την ολιγωρία του Υπουργείου να ρυθμίσει θεσμικά, διάφορα θέματα που παραμένουν σε εκκρεμότητα σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τους Ν.1268/1982 άρθρο 7, και Ν.3404/2005 σχετικά με τη διοίκηση, την οργάνωση και λειτουργία της βιβλιοθήκης, τα προσόντα και την οργανική ένταξη του προσωπικού. Σήμερα μετά από κάποιες περιορισμένες και αδέξιες απόπειρες της πολιτείας να φέρει κάποιες ρυθμίσεις, δεν έχει ακόμη αποκατασταθεί θεσμικά, σωστά και συνολικά, η Ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη, με συνέπεια να διογκώνονται περισσότερο τα προβλήματά της και να δυσκολεύεται το εκπαιδευτικό και ερευνητικό έργο της εκπαιδευτικής κοινότητας.

ΕΣ. Η Βιβλιοθήκη της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών έχει διαγράψει μακρά πορεία, ακολουθώντας τις εξελίξεις της Σχολής. Περιγράψτε μας σύντομα την ιστορία της και τους σταθμούς της πορείας της.

Ν.Ζ.: Η Βιβλιοθήκη της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ), όπως και του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου έχουν την αφετηρία τους στις απαρχές του «Σχολείου των Τεχνών» (1837), από την εξέλιξη του οποίου προήλθαν τα ομώνυμα ιδρύματα. Με την έναρξη της λειτουργίας του, το «Σχολείον των Τεχνών» δέχτηκε αρκετές δωρεές βιβλίων και εποπτικού υλικού, τα οποία αποτέλεσαν την απαρχή της μακράς ιστορίας της βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ.

Το 1843 θεωρείται ο πρώτος σταθμός της εξελικτικής πορείας της ΑΣΚΤ, όπου το «Σχολείον των Τεχνών» θα χωριστεί με το Βασιλικό Διάταγμα «Περί διοργανισμού του εν Αθήναις Σχολείου των Τεχνών», σε τρία (3) τμήματα:

1. Σχολείον των Κυριακών και Εορτών,
2. Σχολείον Καθημερινόν των Βιομηχάνων Τεχνών, και
3. Σχολείον Ανώτερον Καθημερινόν των Ωραίων Τεχνών, ενώ στο ίδιο διάταγμα γίνεται πρώτη αναφορά στη συλλογή των βιβλίων, της οποίας αρμόδιος ορίζεται ο ίδιος ο διευθυντής του Σχολείου.

Σαν ξεχωριστό τμήμα και παράλληλα με τα άλλα τμήματα του σχολείου των βιομηχάνων τεχνών, αναπτύσσεται στο εξής το σχολείο των καλών τεχνών διοικούμενο από τον ίδιο διευθυντή, ο οποίος έχει και την εποπτεία της ενιαίας βιβλιοθήκης μέχρι το 1910.

Το 1910 το Σχολείον των Καλών Τεχνών αποσπάται από το Σχολείον των Βιομηχάνων Τεχνών και υπάγεται διοικητικά στο «Υπουργείον των Εκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως». Ταυτόχρονα αποσπώνται από την ενιαία Βιβλιοθήκη οι συλλογές των βιβλίων και των περιοδικών τέχνης, για να ενταχθούν στη νεοϊδρυθείσα βιβλιοθήκη του Σχολείου των Καλών Τεχνών. Στον ιδρυτικό νόμο ρυθμίζονται εκτός των οργανωτικών και διοικητικών θεμάτων του σχολείου και θέματα σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διοίκηση και τη λειτουργία της βιβλιοθήκης του. Η επίβλεψη της βιβλιοθήκης ορίζεται ως αρμοδιότητα του διευθυντή του Σχολείου.

Το 1930 θα πραγματοποιηθεί ο τρίτος και σημαντικότερος μέχρι εκείνη τη στιγμή, σταθμός για την εξέλιξη της ΑΣΚΤ και της βιβλιοθήκης της, όπου με το Ν. 4791, αναγνωρίζεται πλέον ως ανώτατο και αυτοδιοικούμενο εκπαιδευτικό ίδρυμα, με την επωνυμία «Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών» και καθίσταται ισότιμη του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου. Στον νέο αυτόν ιδρυτικό νόμο αναφέρεται η ίδρυση, η αποστολή, ο τρόπος λειτουργίας της βιβλιοθήκης, η οποία λειτουργεί στο εξής υπό την αρμοδιότητα εφόρου και την εποπτεία του καθηγητή της Ιστορίας της Τέχνης. Η εκλογή του Παντελή Πρεβελάκη στη θέση του καθηγητή της ιστορίας της τέχνης, καθώς και η

παρουσία άλλων σημαντικών καλλιτεχνών - καθηγητών όπως του Γιάννη Κεφαλληνού, οι οποίοι θα διευρύνουν με τη διδασκαλία τους τους εκπαιδευτικούς ορίζοντες και τις καλλιτεχνικές αναζητήσεις των σπουδαστών, θα δημιουργήσει μια νέα κατάσταση με θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της βιβλιοθήκης.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970 η βιβλιοθήκη εμπλουτίζεται με αγορές και δωρεές, χάρη κυρίως στη φροντίδα των καθηγητών της ιστορίας της τέχνης. Δημιουργείται μια περιορισμένη αλλά αρκετά αξιόλογη συλλογή, ταξινομείται αρχικά με το δεκαδικό σύστημα DEWEY και μετά σύμφωνα με τα θέματα που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα σπουδών. Η πρόσβαση στο υλικό γίνεται με την παρέμβαση του προσωπικού και όχι απευθείας από τους χρήστες, είναι δανειστική μόνο για το διδακτικό προσωπικό και δεν παρέχονται φωτοτυπίες. Από το ακαδημαϊκό έτος 1977-1978 αρχίζει πάλι μια νέα εποχή για τη βιβλιοθήκη, η οποία θα συνεχιστεί με επιταχυνόμενους ρυθμούς μέχρι σήμερα. Ο εμπλουτισμός της βιβλιοθήκης θα διευρυνθεί χάρη στο ενδιαφέρον των νεοεκλεγέντων καλλιτεχνών-καθηγητών, θα επιτραπεί η ελεύθερη πρόσβαση στο υλικό, θα παρέχονται φωτοτυπίες, θα ενημερώνεται η κοινότητα με ενημερωτικά δελτία. Στα τέλη της δεκαετίας του '80 θα αρχίσει η μηχανογράφηση του καταλόγου, ενώ οι συνεργασίες της βιβλιοθήκης με σχετικούς οργανισμούς εντός και εκτός της χώρας διευρύνονται συνεχώς.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, με την έναρξη των κοινοτικών αναπτυξιακών προγραμμάτων του Υπουργείου Παιδείας η Βιβλιοθήκη της Α.Σ.Κ.Τ, όπως όλες οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, θα απογειωθεί αξιοποιώντας κατά τον καλύτερο, πιστεύω, τρόπο τη σημαντική αυτή ευκαιρία.

Τελειώνοντας θέλω να πω ότι η ιστορική της πορεία υπήρξε σχεδόν μοναχική για 150 χρόνια, καθώς ήταν η μόνη Σχολή Καλών Τεχνών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέχρι το 1984. Σήμερα κατέχει έναν πρωταγωνιστικό ρόλο στη συγκρότηση και την ανάπτυξη του χώρου των βιβλιοθηκών τέχνης, διαθέτει την πλουσιότερη συλλογή, ικανή να υποστηρίξει δυναμικά την εκπαίδευση και την έρευνα των Εικαστικών Τεχνών, της Ιστορίας της Τέχνης και των αισθητικών θεωριών και διευρύνει συνεχώς τις υπηρεσίες της εντός και εκτός της σχολής και εκτός της χώρας. Είναι μια σύγχρονη βιβλιοθήκη, της

οποίας η ομαλή λειτουργία απειλείται κάθε τόσο, εξ αιτίας των οικονομικών και των άλλων προβλημάτων που ανέφερα λίγο πριν.

ΕΣ: Έχετε δημιουργήσει μια ψηφιακή βιβλιοθήκη με ελκυστική εμφάνιση στον ιστοτόπο της Βιβλιοθήκης και με ποικιλία περιεχομένου. Δώστε μας σας παρακαλούμε πληροφορίες για τα περιεχόμενα, τις δυνατότητες χρήστης και πρόσβασης και τις εκτιμήσεις σας για τη μελλοντική της επέκταση;

Μ.Ζ.: Υποθέτω ότι αναφέρεστε τόσο στην «Ψηφιακή βιβλιοθήκη» (Ψ.Β.) όσο και στην «Ψηφιακή πινακοθήκη (Ψ.Π.) - <http://www.gallery.asfa.gr>». Η Ψ.Β. χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα του Υπουργείου Παιδείας ΕΠΕΑΕΚ, II και δημιουργήθηκε με σκοπό τη διατήρηση και την τεκμηρίωση μοναδικού και σπάνιου έντυπου πληροφοριακού υλικού, την παροχή ευχερέστερης πρόσβασης σε περισσότερους και απομακρυσμένους χρήστες, διευκολύνοντας και ενισχύοντας την έρευνα ιδιαίτερα σε θέματα της νεοελληνικής τέχνης. Η Ψ.Β. περιλαμβάνει 14 περιοδικά τέχνης, 19 βιβλία και περί τα 600 χαρακτηριστικά αντίγραφα έργων του μουσείου του Λούβρου. Το ψηφιακό περιεχόμενο μπορεί να αναζητηθεί, με τη χρήση OCR, με τους τίτλους των περιεχομένων των βιβλίων και των αποδελτιωμένων άρθρων των περιοδικών, με τους συγγραφείς και θεματικά, με απλή και σύνθετη αναζήτηση.

Η Ψ.Π. χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα της «Κοινωνίας της Πληροφορίας, προσκλήσεις 65, 172» και πραγματοποιήθηκε με σκοπούς:

1. την ανάδειξη μέσω της ψηφιακής απεικόνισης και της διαδικτυακής διάθεσης 8.500 έργων τέχνης σπουδαστών και αποφοίτων της ΑΣΚΤ από το 1856 έως το 2006,
2. την παροχή δυνατότητας στους ιστορικούς και ερευνητές της τέχνης να μελετήσουν μέσα από την τεκμηριωμένη παρουσίαση των έργων και τη δημιουργία άλλων συμπληρωματικών εφαρμογών, τις απαρχές και την ιστορική εξέλιξη της νεοελληνικής τέχνης και της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Η βιβλιοθήκη της ΑΣΚΤ υπήρξε πρωτοπόρα στις ψηφιοποιήσεις καθώς ξεκίνησε από το 1998 με το περιοδικό *Παναθήναια* και με δημοσιεύματα του ημερήσιου και περιοδικού

τύπου για την τέχνη (1896 - 1985). Αυτή η πρωτοβουλία μας δεν είχε τα αποτελέσματα που προσδοκούσαμε (δυσκολία διαχείρισης ψηφιακού υλικού και άλλα τεχνικά προβλήματα), μας εφοδίασε όμως με μια εμπειρία, την οποία μεταδώσαμε σε συναδέλφους και προβληματιστήκαμε από κοινού στην τριήμερη συνάντηση εργασίας με θέμα «Πολιτική για τη διατήρηση και τη συντήρηση των συλλογών των βιβλιοθηκών». Το αποτέλεσμα που βλέπετε, προέκυψε μετά από στενή συνεργασία με όλους τους συνεργάτες και τις εταιρείες που ενεπλάκησαν σε διάφορες φάσεις των έργων, με συνεχή παρακολούθηση και επίμονη απαίτηση για το καλύτερο αποτέλεσμα. Παρόλα αυτά έχουμε ήδη επισημάνει αδυναμίες τις οποίες θα επιδιώξουμε να διορθώσουμε διευρύνοντας παράλληλα, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας τις ψηφιακές μας συλλογές.

ΕΣ. Πείτε μας, παρακαλώ, λίγα λόγια για τις αντιδράσεις και την αποδοχή των χρηστών από τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης.

Ν.Ζ.: Απαντώ άμεσα στην ερώτησή σας, λέγοντας πως ο τρόπος αντίδρασης και αποδοχής των χρηστών στις καλές υπηρεσίες ήταν και εξακολουθεί να είναι το πιο ενθαρρυντικό κίνητρο και η συνεχής ενίσχυση του ενθουσιασμού του δικού μου και των συναδέλφων μου, για να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας και να προσπαθούμε συνεχώς να τις βελτιώνουμε.

Εισέπραξα την αίσθηση της απόλυτης και ενθουσιώδους ικανοποίησης από τους χρήστες όλων των βιβλιοθηκών, με τους οποίους έτυχε να εργαστώ. Θα μπορούσα να αναφέρω πολλά παραδείγματα από τις, κατά καιρούς, αντιδράσεις των χρηστών, δεν νομίζω όμως ότι θα έλεγα κάτι πρωτότυπο. Οι εντυπωσιακές και συγκινητικές ίσως αντιδράσεις εκδηλώνονται όταν η βιβλιοθήκη με τα κλειστά ράφια παύει να είναι προνόμιο του ενός και ανοίγει και προσφέρεται με τον καλύτερο τρόπο σε όλους, όσους ανήκει. Ευτυχώς τα κοινοτικά προγράμματα, όπως ανέφερα και νωρίτερα, έδωσαν τέτοια ώθηση στις βιβλιοθήκες, ώστε να αρθούν απαγορεύσεις και αποκλεισμοί που συνέβαιναν και στις βιβλιοθήκες της εκπαίδευσης δυστυχώς.

ΕΣ. Τι είναι αυτό που χαρακτηρίζει τη Βιβλιοθήκη σας σε σύγκριση με άλλες ομοειδείς;

Ν.Ζ.: Η ιστορία της, το εύρος των συλλογών της, οι υπηρεσίες που έχει αναπτύξει και προσφέρει προς την ακαδημαϊκή, ερευνητική και καλλιτεχνική κοινότητα όλης της χώρας και όχι μόνο, καθιστούν τη βιβλιοθήκη της ΑΣΚΤ μια κεντρική Βιβλιοθήκη τέχνης της χώρας που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και «Εθνική Βιβλιοθήκη Τέχνης».

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ΑΣΚΤ μέχρι το 1984, οπότε ιδρύθηκε στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης η δεύτερη Σχολή Καλών Τεχνών, ήταν η μόνη σχολή και το μοναδικό φυτώριο καλλιτεχνών, διαμορφώνοντας καθοριστικά τη νεοελληνική τέχνη. Το ιστορικό αρχείο της σχολής, το οποίο έχει ενταχθεί στις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, καθώς και η συλλογή, πλέον των δέκα χιλιάδων σπουδαστικών έργων τέχνης της πινακοθήκης της ΑΣΚΤ, αποτελούν βασική πρωτογενή πηγή πληροφοριών για την ιστορία της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης, της εξέλιξης της νεοελληνικής τέχνης και των σημαντικότερων Ελλήνων καλλιτεχνών.

ΕΣ. Ποιές θα χαρακτηρίζατε ως «βιβλιοθήκες τέχνης» και ποιά είναι η ειδοποιός διαφορά τους από τις ακαδημαϊκές ή τις ειδικές άλλα είδη βιβλιοθηκών;

Ν.Ζ.: Ως βιβλιοθήκες τέχνης εννοούμε τις βιβλιοθήκες οι οποίες λειτουργούν και υποστηρίζουν οργανισμούς και κοινότητες που δραστηριοποιούνται με κάθε είδος τέχνης. Η IFLA καθώς και οι εθνικές ενώσεις βιβλιοθηκών τέχνης των διαφόρων χωρών, ορίζουν ως βιβλιοθήκες τέχνης, αυτές που αναφέρονται στις εικαστικές ή καλές τέχνες, στο σχέδιο την αρχιτεκτονική, τις εφαρμοσμένες τέχνες. Οι μουσικές βιβλιοθήκες ή οι βιβλιοθήκες πολυμέσων κ.λπ., αποτελούν από μόνες τους ξεχωριστές κατηγορίες. Στην Ελλάδα που είναι μια μικρή χώρα και έχει λίγες και μικρές βιβλιοθήκες τέχνης, κρίναμε σκόπιμο στον Σύνδεσμο Βιβλιοθηκών και Αρχείων Τέχνης, ο οποίος πρέπει να πούμε ότι δεν έχει επίσημα καθιερωθεί, να συμπεριλάβουμε όλα τα είδη των τεχνών. Το προφίλ κάθε βιβλιοθήκης προσδιορίζεται κατά κύριο λόγο, από την αποστολή της, τους

χρήστες της και το γνωστικό αντικείμενο που υποστηρίζει. Οι ιδιαιτερότητες των βιβλιοθηκών τέχνης προκύπτουν κυρίως, από το ιδιαίτερο πληροφοριακό υλικό τους και τον τρόπο που οι χρήστες - καλλιτέχνες τις χρησιμοποιούν. Για παράδειγμα ο εικαστικός καλλιτέχνης μπορεί να βρει τη λύση στο «αδιέξοδο» πρόβλημα της δημιουργικής του διαδικασίας, οπουδήποτε, σε μια τυχαία εικόνα του δρόμου, στο έργο ενός ομότεχνού του, σε έναν ξεβαμμένο τοίχο, παντού και συχνά απροσδιόριστα. Αισθάνεται, βλέπει ότι κάτι δεν πάει καλά, αλλά συχνά δεν μπορεί να το διατυπώσει και να το αναζητήσει συγκεκριμένα. Θυμάμαι ότι στο πρώτο μας συνέδριο με θέμα « ο ρόλος και οι ιδιαιτερότητες των βιβλιοθηκών τέχνης», επιχείρησα να πω και με άλλον τρόπο αυτό που μόλις είπα «η ιδανική βιβλιοθήκη - πολύτιμο βοήθημα για τον καλλιτέχνη - είναι εκείνη που περιέχει τον κόσμο όλο». Οι βιβλιοθήκες ιστορίας της τέχνης, που απευθύνονται σε ιστορικούς και θεωρητικούς ερευνητές της τέχνης, είναι όπως όλες οι ειδικές και ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

ΕΣ. Όπως γνωρίζουμε, είσατε από τους πρωτεργάτες της ίδρυσης του «Συνδέσμου Βιβλιοθηκών και Αρχείων Τέχνης». Πώς, τότε και με ποιούς στόχους ξεκίνησε η πρωτοβουλία αυτή και ποιούς περιλαμβάνει ως μέλη της;

Μ.Ζ.: Σύμφωνα με τις απαντήσεις μου, σε προηγούμενες ερωτήσεις σας, γίνεται φανερό, ότι από τη θέση του βιβλιοθηκάρου της μεγαλύτερης βιβλιοθήκης τέχνης, όφειλα να πάρω αυτή την πρωτοβουλία. Το πρώτο αναπτυξιακό-κοινωνικό πρόγραμμα της βιβλιοθήκης, μας εξασφάλισε τη δυνατότητα για την πραγματοποίησή της. Το προσωπικό της βιβλιοθήκης αυξήθηκε από δύο (2) σε δέκα (10) άτομα το 1996, η ανάπτυξη των υπηρεσιών προχωρούσε ικανοποιητικά και κρίναμε ότι ήταν ο κατάλληλος χρόνος να απευθυνθούμε στα μέλη της κοινότητας των βιβλιοθηκών, αρχείων και οργανισμών τέχνης, προκαλώντας και προσκαλώντας τους σε ένα συνέδριο με συγκεκριμένο στόχο που το πλαισιώναν οι πλέον ενδεδειγμένοι για το θέμα ομιλητές, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Το θέμα του συνεδρίου ήταν «Βιβλιοθήκες τέχνης: ο ρόλος και οι ιδιαιτερότητές τους» (1998). Ομιλητές από τον Ευρωπαϊκό χώρο

ήταν ο πρόεδρος του τμήματος των βιβλιοθηκών τέχνης της IFLA και διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης Τέχνης της Αγγλίας, ο διευθυντής του κεντρικού Ινστιτούτου Ιστορίας της Τέχνης του Μονάχου, η υπεύθυνη για τον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης της Ecole National des beaux-arts του Παρισιού και η διευθύντρια της βιβλιοθήκης της Ιταλικής Βουλής. Από την Ελλάδα εκπροσωπήθηκαν με ομιλητές όλες οι βιβλιοθήκες, οργανισμοί και ακαδημαϊκές σχολές τέχνης, και το τμήμα αρχειονομίας και βιβλιοθηκονομίας. Εκδόθηκαν πρακτικά, τα οποία διατίθενται πλέον ψηφιακά από τον ιστότοπο της βιβλιοθήκης μας. Στα συμπεράσματα του 1^{ου} συνεδρίου, πρώτο ήταν το θέμα της συγκρότησης ενός οργανωμένου χώρου βιβλιοθηκών και αρχείων τέχνης στην Ελλάδα.

Το 2000 οργανώσαμε μια δεύτερη πανελλήνια τριήμερη συνάντηση εργασίας για την «Πολιτική για τη διατήρηση και τη συντήρηση των συλλογών των βιβλιοθηκών», αναδεικνύοντας ένα άλλο σοβαρό θέμα για τις βιβλιοθήκες γενικά και ιδιαίτερα για τις βιβλιοθήκες και τα αρχεία τέχνης.

Η ανταπόκριση και στις δυο διοργανώσεις ήταν μεγάλη και ενθουσιώδης. Όλοι συμφώνησαν στους στόχους που αναδείχτηκαν από τα συμπεράσματα και η βιβλιοθήκη της ΑΣΚΤ ανέλαβε την υποχρέωση να μεριμνήσει για τα επόμενα βήματα. Μετά από αρκετή αλλά δικαιολογημένη καθυστέρηση η βιβλιοθήκη μας οργάνωσε το 2008 το δεύτερο συνέδριο, το οποίο πλαισιώθηκε από δυο προσυνεδριακές και δυο μετασυνεδριακές συναντήσεις εργασίας. Το συνέδριο είχε ένα βασικό στόχο, την αποτύπωση και τη συγκρότηση του χώρου των βιβλιοθηκών και αρχείων τέχνης στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτών των εργασιών αποφασίστηκε η σύσταση του «Συνδέσμου Βιβλιοθηκών και Αρχείων Τέχνης (ΣΥ.Β.ΑΡ.Τ)» ο οποίος για την ώρα λειτουργεί άτυπα. Ο σύνδεσμος περιλαμβάνει επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους, αρχειονόμους, τεκμηριωτές, βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία τέχνης, επιστημονικές ενώσεις και σωματεία τέχνης.

ΕΣ. Μιλήστε μας για τις δραστηριότητες του Συνδέσμου, όπως και για τα συνέδρια που οργανώσατε ή σκοπεύετε να οργανώσετε στο μέλλον;

Ν.Ζ.: Το 2009 η βιβλιοθήκη της ΑΣΚΤ, με τη συνδρομή της Συγκλήτου σχεδιάζει και δημιουργεί τον ιστότοπο του συνδέσμου, <http://www.artlibraries.asfa.gr/> τον οποίο φιλοξενεί και συντηρεί στο μέτρο πάντα των δυνατοτήτων της. Την ίδια χρονιά το τμήμα βιβλιογραφικής επεξεργασίας και τεκμηρίωσης της βιβλιοθήκης μας, εκδίδει σε μορφή CD-ROM έναν κατάλογο με θέματα τέχνης, ο οποίος διανέμεται σε όλες τις βιβλιοθήκες, που διαχειρίζονται συλλογές τέχνης.

Το 2010, και σύμφωνα με απόφαση του δεύτερου συνεδρίου οργανώθηκε το 3^ο συνέδριο Βιβλιοθηκών και Αρχείων Τέχνης από τη βιβλιοθήκη του Μουσείου Μπενάκη, το οποίο είχε την ίδια επιτυχία με τα προηγούμενα.

Η όλη προσπάθεια αποσκοπεί στο να αναδειχθούν και να αξιοποιηθούν οι υπάρχοντες πόροι, να αναπτυχθούν συνεργασίες για την αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη διαχείριση των πηγών πληροφόρησης προς όφελος της εκπαιδευτικής, ερευνητικής, καλλιτεχνικής κοινότητας και επί πλέον να αναδειχτεί η ελληνική τέχνη με τον πιο αξιόπιστο τρόπο. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, έχουν συμφωνηθεί να αναπτυχθούν διάφορες δραστηριότητες, όπως να διαμορφωθούν και να καθιερωθούν κοινά πρότυπα τεκμηρίωσης, να πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικά και εκπαιδευτικά προγράμματα για το προσωπικό των βιβλιοθηκών και αρχείων, συνέδρια και ημερίδες σε συνεργασία με άλλες σχετικές ενώσεις και οργανισμούς, κ.ά.

Θέλουμε να ελπίζουμε ότι θα είμαστε σε θέση να συνεχίσουμε τις προσπάθειες, παρά τις δυσχερείς συγκυρίες, γιατί είναι και ο μόνος τρόπος να τις ξεπεράσουμε.

ΕΣ. Η εμπλοκή σας με τη βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα είναι εκτενής. Πώς βλέπετε το μέλλον των βιβλιοθηκονόμων στη χώρα μας;

N.Z.: Το βλέπω να ακολουθεί, ίσως με μια υστέρηση κάποιες φορές, το μέλλον των βιβλιοθηκονόμων και των άλλων χωρών. Γενικότερα το μέλλον του βιβλιοθηκάρου, το βλέπω να επιβιώνει όσο επιβιώνουν οι άνθρωποι, είμαι αισιόδοξη. Να θυμόμαστε ότι η αρχή του επαγγέλματός μας βρίσκεται στους χρόνους όπου διατυπώθηκε, για πρώτη φορά, γραπτά η ανθρώπινη σκέψη και δραστηριότητα, πιστεύω λοιπόν ότι το μέλλον του, θα ακολουθεί το μέλλον της ανθρώπινης δραστηριότητας εφόσον αυτή αποτυπώνεται σε κάποιο μέσο.

ΕΣ. Ειδικότερα ποιά είναι η γνώμη σας για το μέλλον των βιβλιοθηκών, δεδομένης της παγκόσμιας οικονομικής συγκυρίας, η οποία προκαλεί ανακατατάξεις σε πολλούς τομείς δραστηριοτήτων;

N.Z.: Πιστεύω ότι και σε αυτή τη συγκυρία, αλλά και πάντα είναι αναγκαίο να σκεφτόμαστε, να κατανοούμε και να εμπεδώνουμε βαθειά τη γενική έννοια της οικονομίας, προκειμένου να αντιμετωπίζουμε σωστά, στο πλαίσιο των ατομικών και συλλογικών στόχων, τις ανάγκες και τις επιδιώξεις μας. Να επιλέγουμε, να σχεδιάζουμε και να διαχειριζόμαστε με σύνεση τη διαμορφούμενη κάθε φορά κατάσταση. Να αναπτύσσουμε και να κατοχυρώνουμε τις αναγκαίες ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Να μην ξεχνάμε επίσης ότι οι κρίσεις δεν έρχονται απρόκλητα και δεν ομαλοποιούνται έξωθεν.

ΕΣ. Ποιά συμβουλή θα δίνατε στους Έλληνες βιβλιοθηκονόμους για την ανταπόκριση στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, ώστε να 'επιβιώσουν' στις επερχόμενες αλλαγές;

N.Z.: Θα απευθυνόμουν πρώτα στους οργανισμούς εκπαίδευσης και ειδικά στις «Σχολές Βιβλιοθηκονομίας και επιστημών πληροφόρησης» ή όπως αλλιώς μπορεί να ονομαστούν. Η παιδεία γενικώς και η συγκεκριμένη επαγγελματική εκπαίδευση

αποτελούν το θεμέλιο λίθο, για τη στέρεη στάση απέναντι σε έναν κόσμο που φαίνεται να μεταβάλλεται συνεχώς. Το προσωπικό των βιβλιοθηκών, θεωρώ ότι είναι, ή θα έπρεπε να είναι, από τους πλέον ασκημένους επαγγελματίες στη γρήγορη ανταπόκριση των προκλήσεων, γιατί όπως όλοι γνωρίζουμε, οι βιβλιοθήκες είναι άμεσοι δέκτες των επιστημονικών, τεχνολογικών και κοινωνικών εξελίξεων, με τη δυναμική τους να μεταβάλλεται συνεχώς. Ο βιβλιοθηκονόμος χρειάζεται να ενημερώνεται συνεχώς και εγκαίρως για ό,τι νέο προκύπτει, ώστε να είναι σε θέση να προσλαμβάνει τη μεταβαλλόμενη κατάσταση με την απαιτούμενη ενάργεια και στο σωστό χρόνο. Θα επιμείνω λίγο στην ερώτησή σας, γιατί αν καταλαβαίνω σωστά, όταν μιλάτε για προκλήσεις και αλλαγές, αναφέρεστε μάλλον στην εκτόπιση του έντυπου κειμένου από το ψηφιακό στα δίκτυα και στις διάφορες τεχνολογικές εξελίξεις. Επιμένω ότι πρώτα και πάνω από όλα, το ουσιαστικό ενδιαφέρον μας πρέπει να επικεντρώνεται, στο γνωστικό αντικείμενο και πως θα το διαχειριστούμε σε σχέση με τους χρήστες της συγκεκριμένης κοινότητας. Η κατάλληλη θεματική ανάλυση των πληροφοριακών πηγών και η νοηματική απόδοσή τους κατά τρόπο, που να καθίστανται ευχερώς προσπελάσιμες και αξιοποιήσιμες, αποτελεί κατά τη γνώμη μου, το βασικότερο μέλημά μας. Θα έλεγα επίσης ότι βασικό και απαραίτητο προσόν για τον βιβλιοθηκονόμο, είναι η διαχειριστική και διοικητική ικανότητα, γιατί καλείται συνεχώς να επιλέξει την κατάλληλη, για κάθε ιδιαίτερη περίπτωση, λύση.

ΕΣ. Πώς θα πρέπει οι βιβλιοθήκες να αντιδράσουν για να προσαρμοστούν στις τεχνολογικές προκλήσεις και στον μεταβαλλόμενο ρόλο των βιβλιοθηκών;

Ν.Ζ.: Η άποψή μου είναι ότι ο βασικός ρόλος των βιβλιοθηκών είναι διαχρονικός και δεν αλλάζει με τις αλλαγές των μέσων διαχείρισης των πόρων τους. Ίσα, ίσα, όταν η χρήση των νέων τεχνολογιών γίνεται με την απαιτούμενη γνώση και σύνεση, ο ρόλος των βιβλιοθηκών ενδυναμώνεται και διευρύνεται, δηλαδή συμβαίνει αυτό που πάντα πρέπει να είναι στις επιδιώξεις των βιβλιοθηκών.

Δεν μπορεί βέβαια να αμφισβητήσει κανείς το γεγονός ότι οι μεγάλες τεχνολογικές αλλαγές εμφανίζονται συνήθως με ένα βίαιο τρόπο, δημιουργώντας μεγάλες κοινωνικές αναστατώσεις, με αποτέλεσμα να αποκτούν για κάποιο διάστημα κυρίαρχο ρόλο, αντί να χρησιμοποιούνται ως εργαλείο-μέσο. Είναι δε αυτονόητο ότι για την καλή και αποτελεσματική χρήση των τεχνολογιών απαιτείται εκπαίδευση και ανάπτυξη ειδικών διαχειριστικών δεξιοτήτων του προσωπικού. Ας μη μας διαφεύγει όμως, ότι η επέλαση των τεχνολογικών εξελίξεων δεν συμβαίνει πάντα για να απαντήσει μόνο σε διαπιστωμένες ανάγκες, αλλά ίσως και για να προκαλέσει νέες, που πρέπει να τις αξιολογούμε και να αντιμετωπίζουμε με τη δέουσα προσοχή. Με βάση λοιπόν αυτή την άποψη πιστεύω ότι οι βιβλιοθήκες οφείλουν να είναι προσεκτικές και συστηματικές στην ένταξη και την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών, με στόχο να ενισχυθεί κατά αποτελεσματικότερο τρόπο ο ρόλος τους.

ΕΣ. Κυρία Ζαχιώτη, σας ευχαριστούμε για τις χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το σημαντικό έργο που επιτελείτε εσείς και οι συνεργάτες σας ...

Ν.Ζ.: Εγώ σας ευχαριστώ.